

KAUKAJÄRVEN SOUTU- JA MELONTASTADION

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KAUKAJÄRVEN SOUTU- JA MELONTASTADIONIN RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Joulukuu 2020

TILAAJA: Tampereen kaupunki

SELVITYKSEN LAATIJA: Arkkitehdit MY

Laatinut: Ella Salminen, arkkitehti SAFA

Tarkastanut: Antti Moisala, arkkitehti SAFA

Kannen kuva: Soutukilpailut meneillään 1970-luvulla. Koivisto 1997.

JOHDANTO

Tämä rakennushistoriaselvitys on laadittu Kaukajärven soutu- ja melontastadionista Tampereen kaupungin käyttöön. Vuonna 1973 rakennettuun stadioniin kuuluu toimistorakennuksen ja ajanottotornin lisäksi kiinteä ulkokatsomo ja harrastajien käyttämät laiturit.

Stadion on pitkälti 1970-luvulla vallinneiden konstruktivistien ja rationaalisten rakentamiskonventioiden mukainen urheilurakennus. Suunnittelusta vastasi Tampereen kaupungin arkkitehtiosaston arkkitehti Eeva Uotila. Viherkattoisen toimistosiiiven, teräsbetonisen ajanottotornin ja ulkoilmakatsomon muodostama kokonaisuus on upotettu rinteeseen Kangasalan tien ja Kaukajärven väliselle rantatontille.

Stadion valmistui aikanaan ensimmäisiä Suomessa järjestettyjä ratamelonnan maailmanmestaruuskisoja varten. Alueesta on kehittynyt stadionin myötä suosittu ympärivuotinen vapaa-ajan viettopaikka. Rakennus on samalla vakiinnuttanut Tampereelle yhden Suomen parhaimmista soutu- ja melontakeskuksista.

Tässä rakennushistoriaselvityksessä on keskitytty stadionrakennuksen arkkitehtonisiin ominaispiirteisiin, toteutettuihin muutostöihin sekä niihin 1970-luvun urheiluarkkitehtuurin erityispiirteisiin joita rakennus edustaa. Selvitys toimii lähtötietona kohteen tulevassa perusparannus-, laajennus tai uudisrakennushankkeessa.

*Stadion Hämeen Regatta-
tapahtuman aikana.
Tarmo Aalto, PM.*

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto

Kohteen esittely

Sijainti ja lähiympäristö
Rakennuksen perustiedot

Rakennus- ja kaavahistoria

Alueen erityispiirteet ja kehitys
Luonnonympäristö
Järvialueen kehitys virkistysalueeksi
Kaukajärvi soutu- ja melontakeskuksena
1960-luku
1970-luku
1980- ja 1990-luku
2000-luku

Arkkitehtoniset ominaispiirteet

Tyyllilliset vaikutteet
Brutalismin ja rationalismin synty
1970-luvun arkkitehtuuri
Melontastadionit Suomessa

Kaukajärven soutu- ja melontastadion

Tilaohjelma
Ulkoahamo

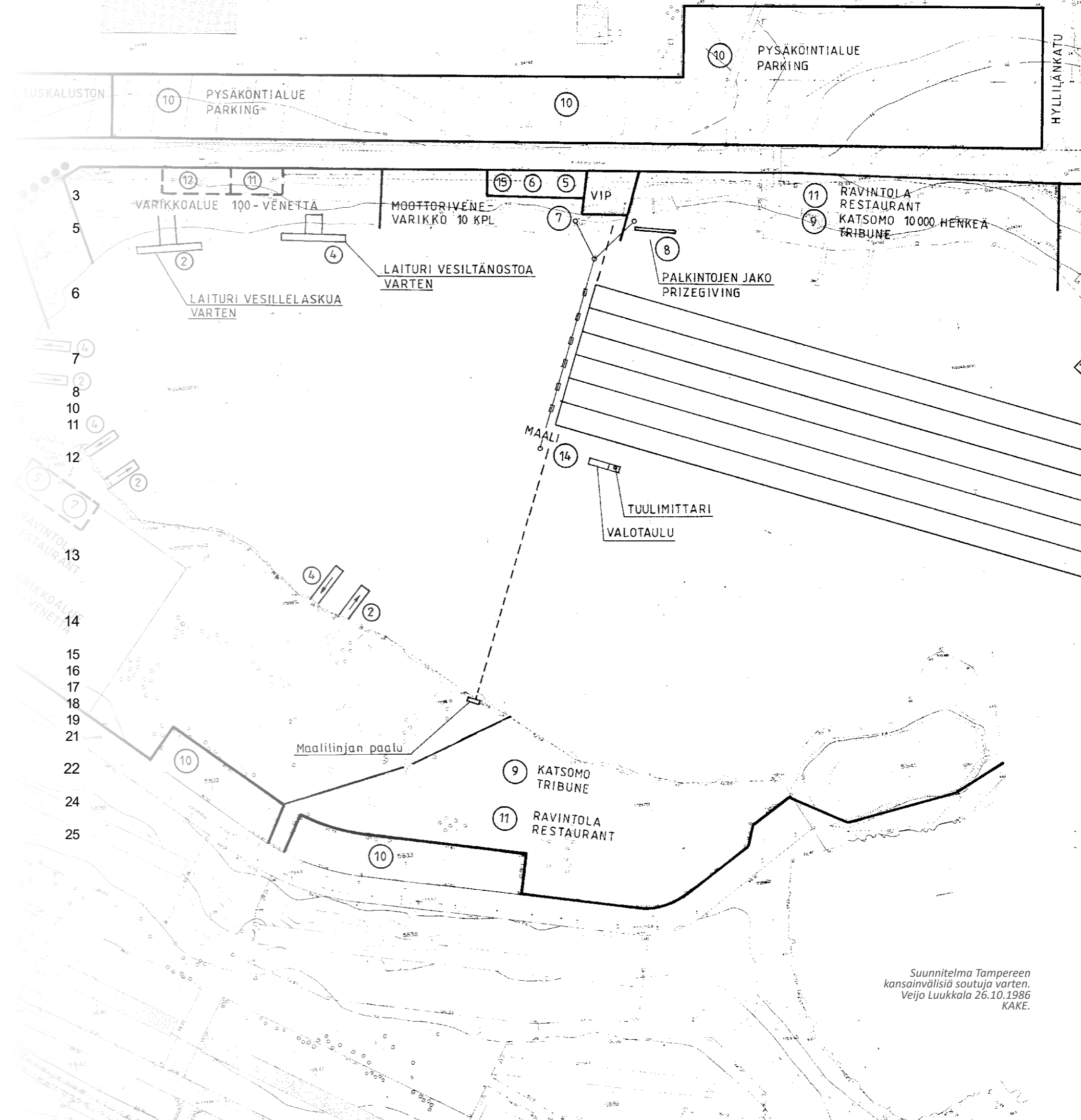
Nykytila

Ympäristön nykytila
Katsomo ja ajanottotorni
Ajanottotorni
Ajanottotornin sisätilat
Toimistorakennus
Toimistorakennuksen sisätilat
Ulko-ovet ja kaiteet

Rakenteiden ajoituskaaviot

Yhteenveto ja loppupäätelmät

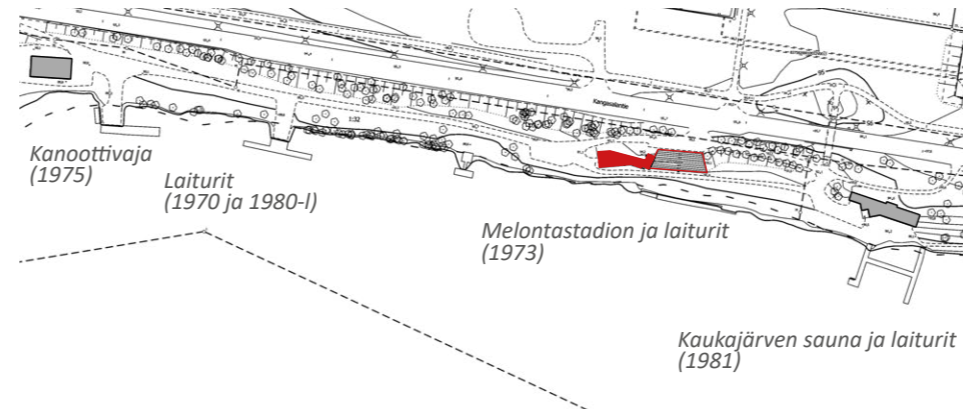
Lähteet

KOHTEN ESITTELY

SIJAINTI JA LÄHIYMPÄRISTÖ

Stadion sijaitsee Kaukajärven läntisellä pohjoisrannalla Kangasalan tien varrella. Ranta-alue laitureineen ja rakennuksineen on kehittynyt nykyiseen tilaansa 1960-1980-lukujen aikana.

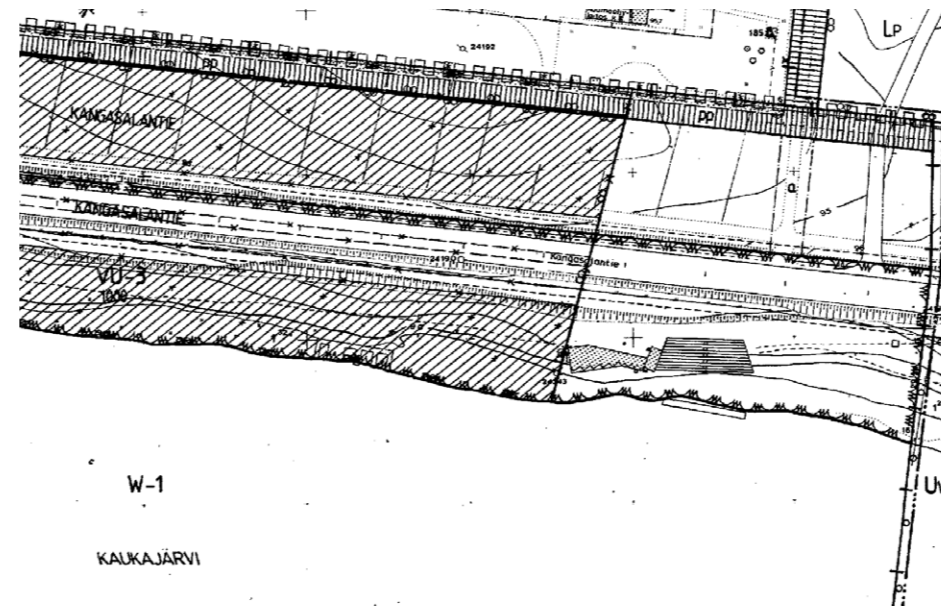
Kantakartta. OSKARI.

Ilmakuvakoonti. OSKARI.

RAKENNUKSEN PERUSTIEDOT

Osoite:	Kangasalan tie 76, 33730 Tampere
Kaupunginosa:	058 Haihara
Kortteli:	1
Tontti:	32
Suunnittelija ja rakentamisvuosi:	Arkkitehti Eeva Uotila 1973
Rakennesuunnittelija:	Rakennusinsinööritoimisto Kontio ja Anttila
Merkittävimmät muutostyöt:	Ajanottotornin muutokset 1980-1990-l Toimistorakennuksen sisätilamuutokset
2002	Tornin ja katsomon peruskorjaus 2020
Koko:	204 brm ² + 500-paikkainen katsomo
Perustustapa:	Maanvarainen teräsbetoni-laatta ja
-anturat	
Runkorakenne:	Puhtaaksivaletut teräsbetoneinät- ja
pilarit	

Voimassaoleva asemakaava. OSKARI.

Ilmakuva etelästä. Google maps.

RAKENNUS- JA KAAVAHISTORIA

ALUEEN ERITYISPIIRTEET JA KEHITYS

Luonnonympäristö

Kaukajärvi sijaitsee kahden erilaisen maastomuodostuman välisessä painanteessa. Etelässä järviällä rajaa melko jyrkkärintainen kallioalue, joka on suurimmaksi osaksi hyväkasvuista metsämaata. Pohjoisessa ja lännessä järveen rajoittuvat Kangasalan ja Tampereen läpi kulkevan suuren harjujakson kankaat ja niiden liepeiden hieta- ja savialueet.

Järven typpi- ja fosforitoisuudet ovat alhaiset, kaliumpermanganaatin kulutus vähäinen ja johtokyky puolestaan korkea. Kaukajärvi on veden kemialtaan sisämaajärveksi varsin erikoinen - siinä on samoja piirteitä kuin niin kutsutuissa lähdejärvissä tai harjunlievejärvissä. Pirkanmaalla tällainen järvi on harvinaisuus.¹

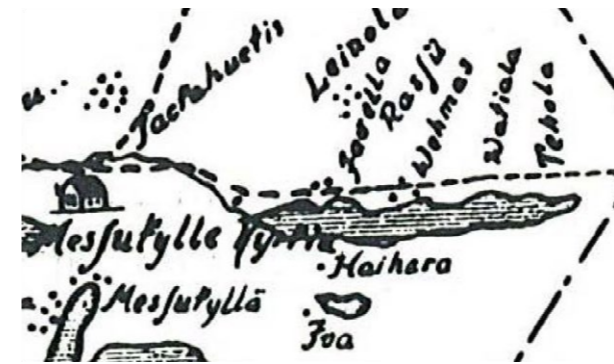
Järvialueen kehitys virkistysalueeksi

Asutusta järven pohjoisrannalla on ollut jo muutamien sadan vuoden ajan. 1650-luvulla Tamperetta kohti kulkevan maantien varressa oli Juvelan, Rasun, Vehmaksen ja Vatialan kyläryhmät sekä niiden peltoalueet. Kaukajärven kyläryhmistä ja alueen varhaisemmasta historiasta löytyy tarkempi selvitys Tampereen kaupungin teettämästä Kaukajärven kartanoalueen kulttuurihistoriaselvityksestä.²

1900-luvun alusta järven rannalla oli muutama herraskartanon tila Haiharansuulla, Kristillassa ja Kaukajärven kartanolla. 1940-luvulla järven ranta-alueet olivat pääasiassa peltoa. Maataloustoiminta hiipui melko nopeasti 1940-luvulla ja suuri osa peltoalueista siirtyi 1950-luvun alussa Tampereen kaupungin omistukseen. 1950-luvun ilmakuvassa näkyy Haiharansuulla lähellä nykyistä soutu- ja melontastadionia yksi asuinrakennus ja rannan ensimmäiset laiturerakennelmat.

¹ Kivimäki 1988.

² Tampereen kaupunki 2013.

Ote Tammerkosken seudun kartasta vuoden 1650 vaiheilla. Tampereen kaupunki 2013.

Ilmakuva vuodelta 1956 johon stadionin paikka on merkitty punaisella. OSKARI.

Haiharan kartanon päärakennus ja siitä itään Kaukajärven rantaan kulkeva, hiljattain istutettu koivukujanne. Taustalla, Kaukajärven länsipään pohjoispuolella, näkyy Vehmaisten alueen peltoja sekä Hyllilän talo. Tampereen kaupunki 2013.

KAUKAJÄRVI SOUTU- JA MELONTAKESKUKSENA

1960-luku

Melontakilpailuja alettiin järjestää Kaukajärvellä säännöllisesti 1960-luvulla.³ Pitkä rantaviiva oli tällöin lähestulkoon vielä rakentamatonta. Takon Soutajat ja Pirkka-Melojat esittivät Tampereen kaupunginhallitukselle ensimmäisen kerran vuonna 1960 toivomuksen Kaukajärven kartanon rannalle rakennettavista soutu- ja melontalaitureista sekä alueen kehittämistä näiden lajien tarpeisiin. Aikaisemmin oli melottu Pyhäjärvellä, mutta Kaukajärvi tarjosi erinomaiset kulkuyhteydet, tuuliolosuhteet ja yleisöllekin jo luonnon puolesta hyvät katselupaikat. Souturata laitureineen rakennettiin heti samana vuonna.⁴

Melonnän Pohjoismaiden mestaruuskilpailut järjestettiin Tampereella ensi kertaa vuonna 1963 ja Kaukajärven kasvu merkittäväksi vesiturheilupaikaksi alkoi.⁵

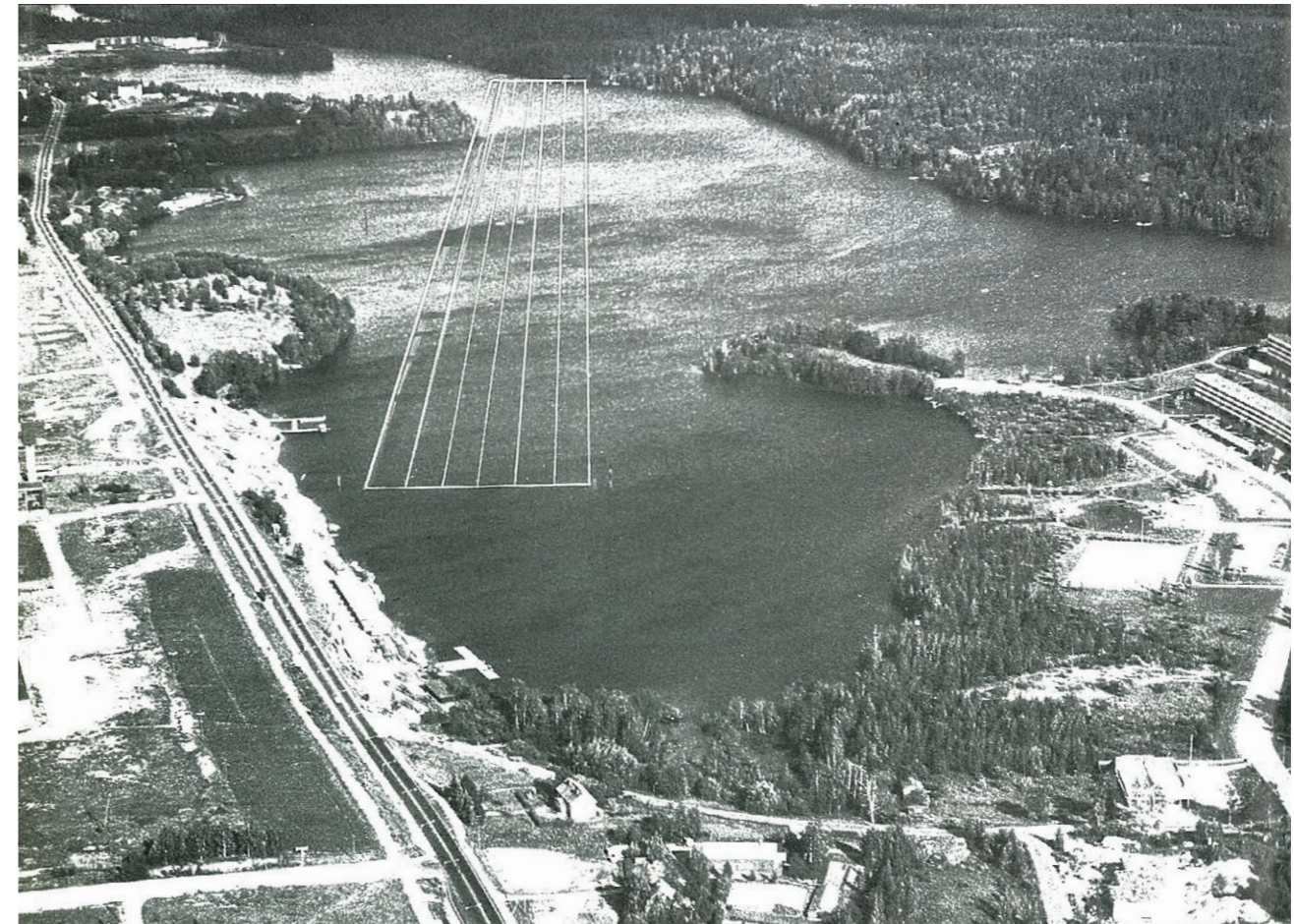

Kansainväliset kilpailut Kaukajärven luonnonstadionilla 1960-luvulla. Koivisto 1997.

3 Kallio 1973.

4 Koivisto 1997.

5 Linqvist 2017.

Kahden kilometrin pituinen souturata ja kuusi 15 metrin levyistä rataa. Valokuva Kaukajärvestä ja melontaratojen sovitus 1960-luvun puolivälissä. Koivisto 1997.

1970-luku

Stadion rakennettiin viimein kahdentoista aktiivisen soutu- ja melontavuoden jälkeen tulevia maailmanmestaruuskisoja varten. Uuden soutu- ja melontastadionin myötä kansainvälisiä ja paikallisia kilpailuja voitiin järjestää enenevässä määrin.

Ratamelonnan MM-kisat kiirehtivät Kaukajärven soutu- ja melontastadionin rakennustöiden valmistamista. Stadionin lisäksi rantakaistaleelle tornista kaupunkiin päin rakennettiin väliaikaisia kevytrakenteisia rakennuksia tv-tarkkaamolle, pukuhuoneille ja muille huoltotiloille. Pääkatsomon viereen rakennettiin väliaikainen katsomo. Kioski ja yleisö wc:t sijoitettiin lisäkatsomon itäpuolelle. Rantaan rakennettiin lähetystornit joista oli puhelinyhteys maalipaikalle. Myös läntisen vene- ja kanoottivajan yhteyteen rakennettiin puku- ja pesuhuoneet.

Kisoissa melottiin 500, 1000, 5000 ja 10 000 metriä kajakeilla ja kanadalaiskanooteilla. Lähtölaiturit kolmelle lyhyemmälle matkalle olivat kaupungin puoleisessa päässä. 10 kilometrin lähtö oli järven toisessa päässä suunnilleen Kaukajärven kartanon kohdalla.⁶

⁶ Kallio 1973.

Kesäistä 1970-luvun tunnelmaa Kaukajärven stadionilta. Juuri rakennettu ajanottotorni oli ulkotilaa ja sirot teräskateet kehystivät betonista runkoa. Vasemmalla näkyy väliaikaiset kisatoimistot kilpailuja varten. Koivisto 1997.

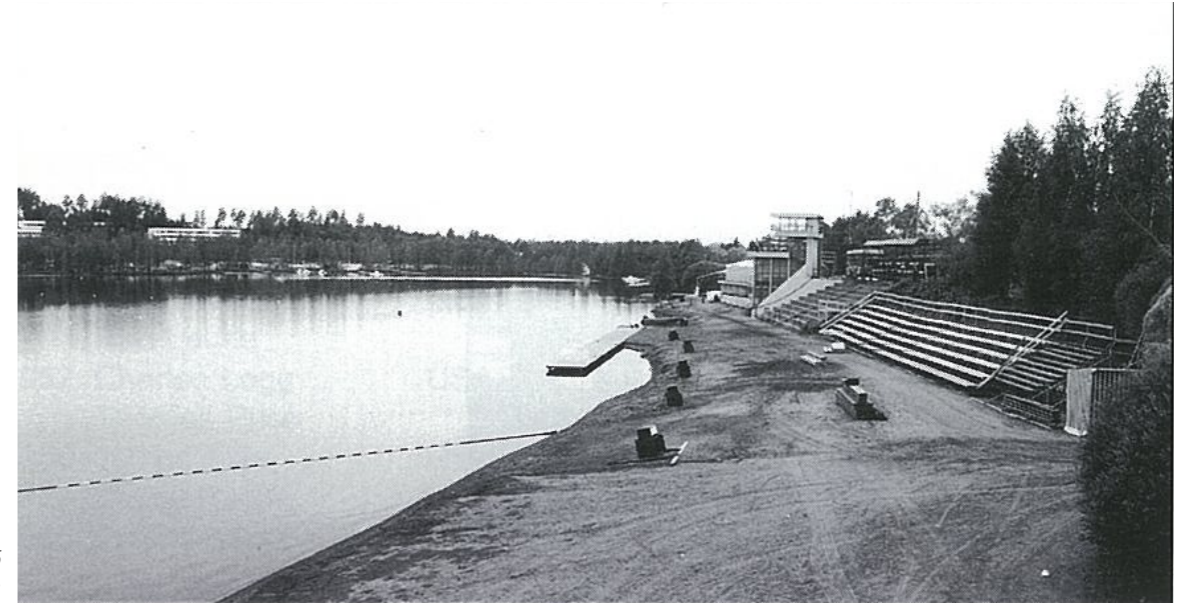

1980- ja 1990-luku

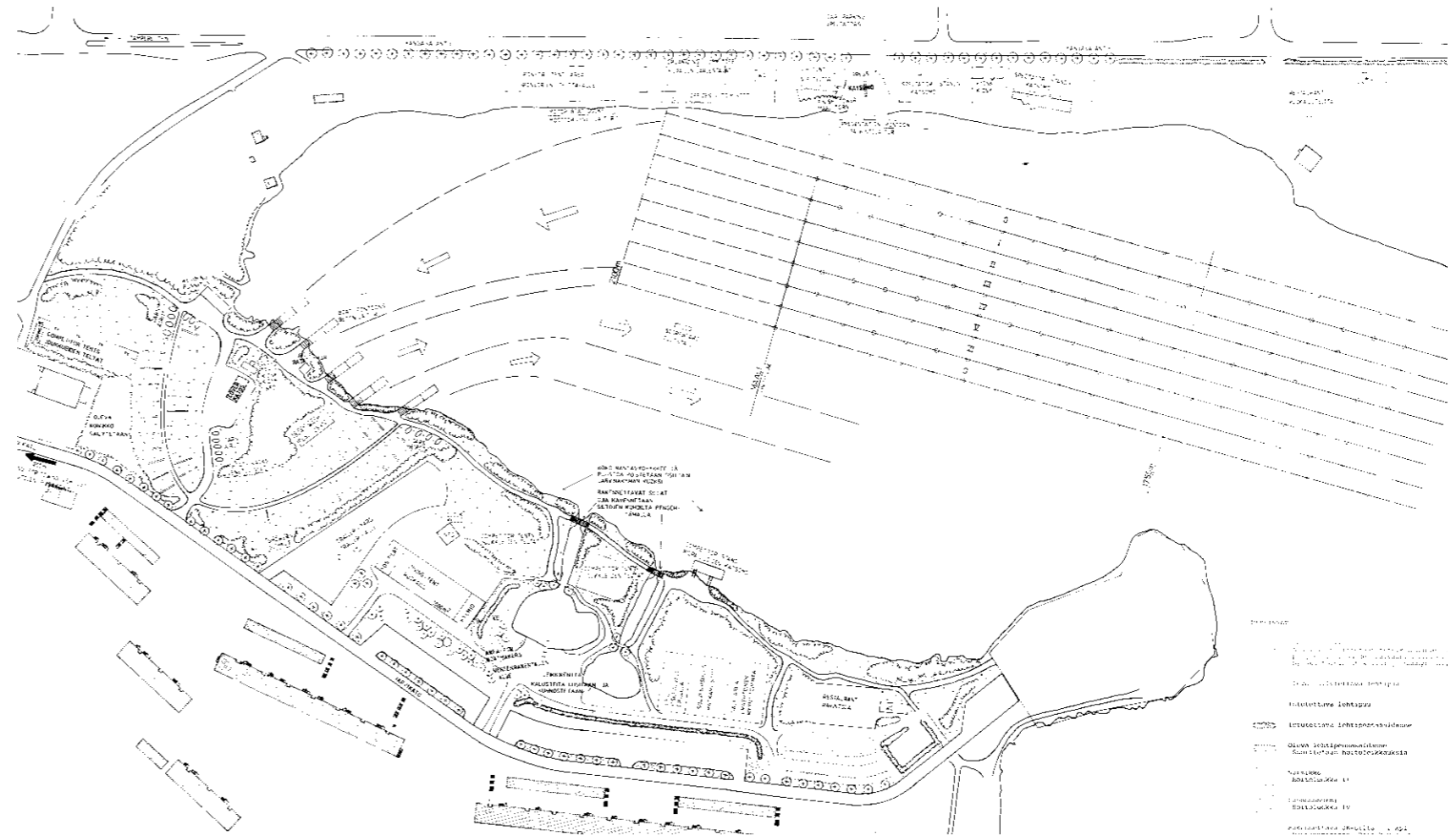
Aktiivinen soutu- ja melontakilpailutoiminta jatkui 1980-luvulla. Vuonna 1983 Kaukajärvellä järjestettiin ratamelonnan MM-kisat ja vuonna 1986 Tampereen kansainväliset soudut.

Ajanottotorniin tehtiin muutoksia todennäköisesti 1980-luvun aikana. Torni muutettiin sisätilaksi sulkeamalla eteläinen julkisivu lasiseinällä. Myös ylemmät kerrostasanteet lasitettiin ja teräskaiteiden turvallisuutta lisättiin metalliverkoilla. Puolestaan Viereinen toimistorakennus kaiteineen puolestaan säilytettiin ennallaan.

Kaavoitusvirasto sai keväällä 1988 tehtäväkseen laatia Kaukajärvellä vuonna 1995 pidettäviä soudun ja melonnan maailmanmestaruuskisoja silmällä pitäen stadionin esisuunnitelman laatimisen. Kisoihin oli muun muassa tulossa käyttöön jälleen uutta tekniikka - tulospalvelu toimi ensi kertaa internetin kautta ja Tampereen puhelin oli järjestänyt ulkomaisille toimittajille matkapuhelimet. Vuoden 1995 kilpailuihin osallistui lopulta peräti 1235 urheilijaa 58 maasta.⁷

Valokuva päivää ennen Kaukajärvellä elokuussa 1995 järjestettyjä MM-soutujen alkua. Koivisto 1997.

Etelärannalle rakennettiin 1990-luvun alussa kisoja varten uudet veteenlasku- ja vesilähtölaiturit. KAKE.

⁷ Linqvist 2017.

2000-luku

Vuoden 1995 jälkeen stadionilla ei ole järjestetty suuria kansainvälisen tason soutu- ja melontakilpailuja. Myös rakennus on pysynyt lähes muuttumattomana. Huoltohenkilöstön sosiaalitilat rakennettiin toimistosiiven sisätiloihin 2000-luvun alussa. WC, suihku, pukuhuone ja kuivaushuone sijoitettiin kokoushuoneen ja varaston tilalle. Samalla läntisen julkisivun toinen pariovenpuoli muurattiin umpeen ja toinen ulko-ovista kunnostettiin. Ulko-oven karmi uusittiin ja ovi heloitettiin uudelleen sekä maalattiin entiseen väriin.

Kuva stadionista Hämeen Regatta melontakilpailun aikana. Tarmo Aalto, PM.

ARKKITEHTONISET OMINAISPIIRTEET

TYYLILLISET VAIKUTTEET

Brutalismin ja rationalismin synty

1970-lukua edeltänyttä 1960-lukua on pidetty betoniarkkitehtuurin vuosikymmenenä. Betonivalut ja elementtisaumat jätettiin näkyviin pintoja käsittelemättä. Muottien jälkiä käytettiin taiteellisena tehokeinona. Tätä betonin ominaisuuksia korostavaa arkkitehtuuria ryhdyttiin kutsumaan ”brutalismiksi”.

Betonielementtien sarjatuotannon myötä mittajärjestelmiin perustuva rakentaminen yleistyi 1960-luvulla. Niin yksittäiset arkkitehdit kuin koko betoniteollisuus kehittivät omia mittajärjestelmiään, jossa tietyn kokoinen moduuli eli mittayksikkö toistui läpi koko rakennuksen. Tämä funktionalistisen rakentamisen jatkumoa on puolestaan nimitetty arkkitehtuurissa rationalismiksi.⁸

1970-luvun arkkitehtuuri

Arkkitehtuurin ilmaisuaineissa ei tapahtunut radikaaleja muutoksia edelliseen vuosikymmenen verrattuna. Arkkitehtoniset ongelmat ratkaistiin käytännöllisesti erilaisten järjestelmien avulla. Valetun betonin käytössä siirryttiin myös hieman vähemmän dramaattiseen ilmaisuun 1960-luvun brutalismiin verrattuna.

1970-luvulla siirryttiin osaelementtirakentamisesta yhä enenevässä määrin täyselementtirakentamiseen. Vuosikymmenen alussa otettiin käyttöön BES⁹-järjestelmä, jonka tärkein uutuus oli 3M¹⁰-moduuli ja sen kerrannaiset elementtirakentamisen perusmittana. Useimpiin taloihin rakennettiin tasakatto suoraan lämmöneristeen, kevytsoran, mineraalivillan tai solumuovin varaan. Katemateriaalina oli kattuhuopa, joka suojattiin singelillä eli pienellä pyöreällä tasakokoisella kiviaineksella.

⁸ Standertskjöld 2011.

⁹ Betonielementtijärjestelmä

¹⁰ 3M = 300 mm

Rakennusalalla kasvavan betoniteollisuuden myötä 3M-moduulijärjestelmä vakiintui rakentamisen kaikilla aloilla. Moduulijärjestelmä muodostikin näin 1960-1980-lukujen vallitsevan muotokielen arkkitehtuurissa ja etenkin asuntosuunnittelussa. Betoniteollisuuden ratkaisut vaikuttivat osaltaan isompaan kokonaisuuteen ja ilmensivät ajan henkeä.¹¹

Melontastadionit Suomessa

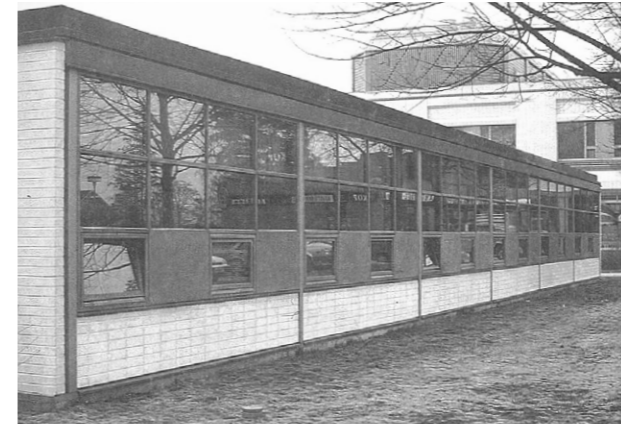
Helsingin Taivallahden rannalle rakennettu Soutustadion (1940) oli ensimmäinen kansainvälisen tason soutustadion Suomessa. Olympiasoudut vuonna 1952 nostivat soutu-urheilun sen nykyiselle kansainväliselle tasolle ja suuren yleisön tietoisuuteen.¹² Olympiastadion oli Helsingin olympiarakennuksista ensimmäinen ja se tuli olemaan urheilutapahtumien keskipiste. Sellaisena se vaikutti Helsingin soutustadionin sekä muiden olympiarakennusten arkkitehtuuriin, joiden yhtenäiseksi muotokieleksi valikoitui valkoinen funktionalismi.¹³

Sisämaan järviin verrattuna Helsingin Soutustadionin sijainti suurehkon merenselän rannalla tekee kilpailujen järjestämisestä sääolosuhteista riippuvaisen. Suomessa onkin soutu- ja melontakeskuksia useampia, esimerkiksi Sulkavalla, Lahdessa ja Hämeenlinnassa. Toisaalta Helsingin tai Tampereen stadioneiden kaltaisia arkkitehtonisia maamerkkejä niistä ei löydy.

¹¹ Standertskjöld 2011.

¹² Linqvist 2017.

¹³ Makkonen 2012.

Kirjo Mikkolan ja Juhani Pallasmaan suunnittelemat rakennukset olivat parivaljakon itsensä mukaisesti konstruktivisia ja rakenteesta lähtevää arkkitehtuuria. Mikkolan ja Pallasmaan arkkitehtuuria leimaa antavaksi piirteeksi tulivatkin julkisivukenttiä rajaavat kehikorakenteet, jotka muodostuivat pilareista ja palkeista, sekä modulaariset ikkunajaot, jotka pilkoivat suuret lasiseinät pienempiin ruutuihin. Kuvassa Hyrylän seurakuntakeskus. Koho 1994.

Kirjo Mikkolan suunnittelema Järvenpään ateljeerivitalo (1967) on moduulikonstruktivismia. Mikkola 2003.

Helsingin kesäolympialaisia varten rakennettu Soutustadion edustaa valkoista funktionalismia muiden suomalaisten olympialaisrakennusten tavoin. Kari Hakli 2001. HKM.

KAUKAJÄRVEN SOUTU- JA MELONTASTADION

Tilaohjelma

Stadion on matalan toimistosiiven, ajanottotornin ja ulkoilmakatsomon muodostama kokonaisuus. Ajanottotorni sijaitsee 550-paikkaisen katsomon ja toimistorakennuksen keskellä, soutu- ja melontaratojen maaliviivan kohdalla järveä. Myös rinteeseen upotun toimistosiiven selostamoiden ikkunat avautuvat järvelle kilparatojen suuntaan.

Ajanottotornin betonisessa portaikossa on istumapaikat maalituomareille. Tornin ensimmäiselle ylätasanteelle suunniteltiin paikka ajanottolaitteelle ja maalikameralle. Tuomaristolle oli istumapaikat myös ylimmällä tasanteella.

Tornin kaupungin puoleisessa siivessä oli tilat radioselostamoille, kenttäkuuluttamolle, tulospalvelulle ja kilpailun sihteeristölle. Lisäksi rakennuksessa oli tilava kokoushuone. Kansainvälisissä kisoissa TV-kamera sijoitettiin maalitornin katolle tai toisen kerroksen tasanteelle.

Ulkohahmo

Puhtaaksivalettu betoni jäi viimeistelemättömänä pintana julkisivuille näkyviin. Vastavalmistuneen stadionin ajanottotorni oli ulkotilaa mikä lisäsi stadionkokonaisuuden askeettisuutta. Soutu- ja melontastadionin uudenkarhea ulkohahmo saikin pian lempinimekseen Kaukajärven bunkkeri.

Materiaalien niukkuuden lisäksi muita leimallisia 1970-luvun piirteitä olivat räystäättömät tasakatot sekä moduulijakoiset seinät sekä ikkunat. Ajanottotornin vesikatto toteutettiin kauttaaltaan vesitiiviistä teräsbetonista. Toimistosiiven yläpohjan päälle rakennettiin puolestaan viherkansi. Yläpohja jatkuu toimistorakennuksessa räystääänä ja katoksena.

Harmaan kiven ja kirkkaan lasin hallitsemassa kokonaisuudessa värikkyttä ei juuri ollut. Ainoastaan kapeat teräspuikkokaiteet ja teräsprofiili-ikkunat rytmittivät rationaalista ulkohahmoa. Teräsosat korostivat ajan henkeen rakenteiden moduulilinjoja.

Näyttävän ajanottotornin ulkohahmossa on pari brutalistista muotoa. Tornin ylempien osien ulkoseinien valumuoteissa käytettiin tehosteena 4”

tai 5” sahalautaa pysty- ja vaakalinjojen korostamiseksi. Tornin näköalatasanteet ja katto valettiin U-malliseksi. Muut stadionin puhtaaksivaletut betoniseinät toteutettiin yksinkertaisemmin suorapintaisina.

Ulko-oviksi valittiin ruskeat mäntypaneloidut lämpöeristetyt kehysovet potkusuojiilla ja sisäoviksi peittomaalattavat huullettavat laakovet. Kaikkiin oviin asennettiin Abloyn lukot.

Rakennustekniikka

Rakennuksen teräsbetoniosat noudattavat pääasiassa 3M-moduulilinjastoa. Ajanottotornin portaikot ovat leveydeltään 9M ja samoin ikkunoiden teräskarmit noudattavat 9M-jakoa. Alkuperäisiin ajanottotornin ikkunoiden kulmateräksiin hitsattiin teräslenkit vesivaneristen talvisuojusten kiinnittämistä varten.

Sokkelia ei rajattu erikseen vaan ulkoseinä jatkui sokkelina. Sisäänkäyntien ulkoaskeleet ja tasot tehtiin teräsbetonista puuhierrettynä. Myös katsomo tehtiin teräsbetonielementeistä valettujen teräsbetonijuoksujen varaan.

Soutukilpailut 1970-luvulla.
Koivisto 1997.

NYKYTILA

Ympäristön nykytila

Kirkasvetinen Kaukajärvi toimii suosittuna ympäri-vuotisena liikuntakeskuksena Kangasalantien varrella. Soutu- ja melontastadion sijaitsee järven läntisen lahdenpoukaman rannalla yhdessä Kaukajärven uimarannan, saunarakennuksen ja kanoottivajan kanssa. Kortteli kuuluu nykyiseen Haiharan kaupunginosaan.

Soutustadionin lähialueen rakennukset ja laiturit ovat rakentuneet 1970- ja 1980-lukujen aikana. Myös vastarannan Haiharanpuisto valmistui 1970-luvulla. Soutustadionin kohdalla kulkeva Kangasalantien jalankulkutunneli rakennettiin stadionin kanssa samoihin aikoihin. Haiharansuulla sijaitseva kanoottivaja rakennettiin vuonna 1975 kisoja varten tehdyn puurakenteisen pukusuoja- ja vajarakennuksen tilalle. Arkkitehti Eeva Uotila suunnitteli Kaukajärven stadionin lisäksi myös viereisen vuonna 1981 rakennetun Kaukajärven saunarakennuksen. Saunarakennus on vastaavanlaisesti rinteeseen upotettu konstruktiivinen rakennus kuten soutu- ja melontastadionikin.

Kesäinen Kaukajärven ranta vuonna 2009.
Reetta Tervakangas, VKA.

Näkymä stadionin ajanottotornista länteen toimistosiihen viherkaton yli. Vasemmalla kuvassa rauhallinen Kaukajärvi, keskellä stadionin toimistorakennuksen viherkatto ja oikealla vilkasliikenteinen Kangasalantie. Rinteeseen upotetun rakennuksen viherkatto on käytännöllinen ja maisemaan sopiva ratkaisu kapealla rantatontilla.

Stadionin katsomon viereinen uimaranta on joulukuussa hiljainen. Vasemmalla kuvassa Kaukajärven saunarakennus, laiturit ja hyppytorni.

Katsomo ja ajanottotorni

Ajanottotornin ja katsomon peruskorjaus oli käynnissä joulukuussa 2020. Itäiset ikkunapinnat on jo vaihdettu auringonsuojalaseihin ja toisen sekä kolmannen kerroksen näköalatasanteille asennetaan parhaillaan teräskehikoita 1980-luvun mallin mukaisesti. Tornin isot ikkunapinnat ovat tummaa auringonsuojalasia.

Ulkoilmakatsomon pinnat on peruskorjauksen yhteydessä uusittu. Alkuperäisen katsomon päälle on hierottu uusi betonikerros.

Ajanottotorni

Ulkoseinien valumuoteissa käytettiin tehosteena sahalautaa pystysuunnassa ja ylemmässä kerroksessa vaakasuunnassa. Rakennuksen toinen betoniin valettu muotoaihe on U-muotoinen profiili katossa ja kerrostasanteissa. Alkuperäiset stadionin puhtaat betonipinnat on maalattu ja katto suojattu peltikatteella.

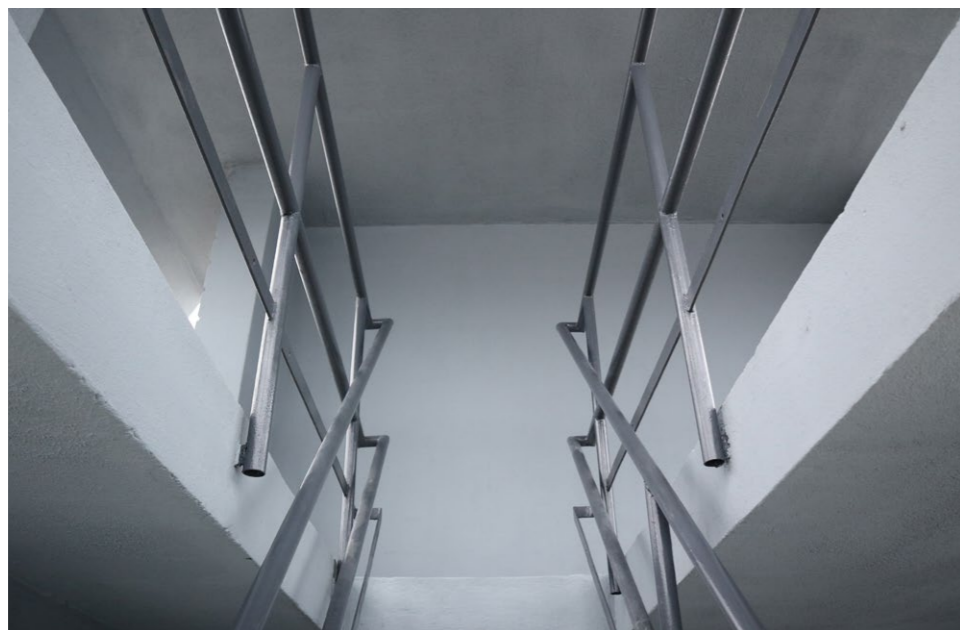

Sokkeli ei rajattu erikseen vaan ulkoseinä jatkuu sokkelina. Sisäänkäyntien ulkoaskeleet ja tasot tehtiin teräsbetonista puuhierrettynä. Myös katsomo tehtiin teräsbetonielementeistä valettujen teräsbetonijuoksujen varaan. Alkuperäisen sisäänkäyntiportaan teräskaide on siirretty työmaan tieltä pois.

Ajanottotornin sisätilat

Betoninen U-laatta kehystä näkymää Kaukajärvelle tornin toisessa kerroksessa.

Peruskorjauksen yhteydessä kaikki tornin sisäosan pinnat on maalattu. Ruskeat teräsputkikaiteet on maalattu vaalealla harmaalla. Uusittujen ikkunalasien teräskarmit ovat lähes mustaa terästä. Puhtaaksi valetut harmaat betonipinnat on maalattu kauttaaltaan samaan sinertävään harmaansävyyyn kuin ulkoseinätkin.

Eteläinen julkisivu, kuvassa oikealla, on suunnattu järvelle kilparatojen maaliviivan kohdalle. Näkymän edessä ei ollut lasiseinää rakennuksen ensimmäisten käyttövuosien aikana. Tuomaritoportaikon sisäkatossa näkyy lautamuotin jäljet.

Toimistorakennus

Stadionin matala osa on lämmitettyä toimistotilaa. Toimitsijoiden pienet huoneet avautuvat sahalaitaisessa julkisivussa järven suuntaan. Ulkoseinissä ei ole käytetty tehosteena laatuvoittia kuten ajanottotornissa. Ikkunoiden vaneriset talvisuojat kuuluvat alkuperäisen rakennuksen suunnitelmiin. Myös viherkaton teräskaide on alkuperäinen.

Toimistosiivestä ulkonevat neljä ensimmäistä huonetta (kuvassa oikealla) olivat alkuperäisessä suunnitelmassa televisio- ja radioselostajia varten. Seuraavat viisi isompaa huonetta oli muille kilpalujärjestäjille, kuten johdolle, tiedotukselle ja tulospalvelulle.

Toimistorakennuksen sisätilat

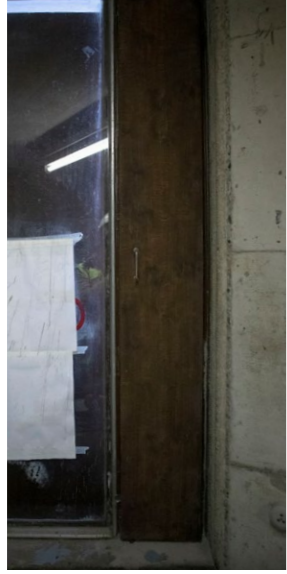

Betoniset lattiat on hierretty ja maalattu. Sisäseinissä ja -katoissa on niin ikään puhtaaksivalettu betonipinta valkoiseksi maalattuna. Punaiset teräsovet ja puukarmit tuovat väriä muutoin askeettisiin sisätiloihin.

Punaiset teräsovet ja puukarmit tuovat väriä muutoin askeettisiin sisätiloihin.

Toimistosiivessä on edelleen alkuperäiset yksinkertaiset 1970-luvun ikkunat alumiinikarmeineen.

Kilpailujohdon huoneeseen on asennettu valkoisten ja harmaiden betonipintojen rinnalle vihreä paneeliverhous.

Vuonna 2002 toimistorakennuksen kokoushuoneen tilalle rakennettiin pukuhuone wc- ja suihkutiloineen.

Radio- ja tv-selostamoiden seinissä ja katossa on akustikkalevyt.

Ulko-ovet ja kaitteet

Ulkokatsomon ylätasanteella on kulmikkaat punaiseksi maalatut teräsprofiilikaiteet, todennäköisesti 1980-luvulta.

Itäisellä julkisivulla vasemman puoleinen ulko-ovi muurattiin umpeen pukuhuoneen rakentamisen yhteydessä vuonna 2002.

Toimistorakennuksen viherkaton pyöreäprofiiliset kaitteet ovat alkuperäiset.

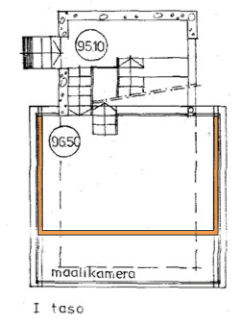
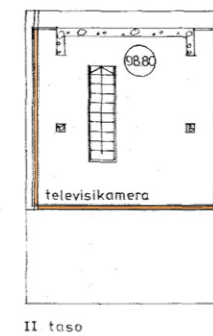
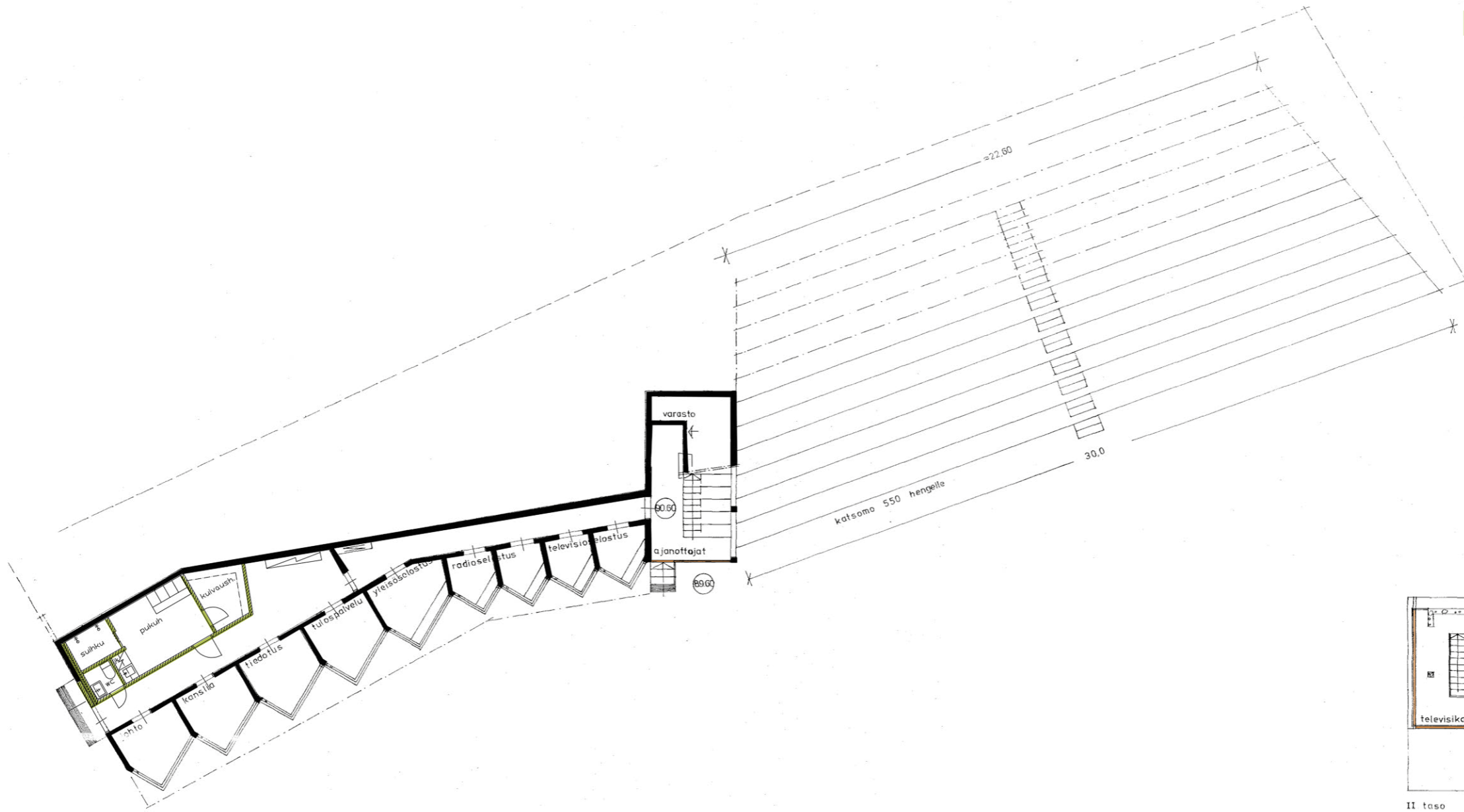
Ruskeissa mäntyulko-ovissa on lankavetimet ja Abloyn lukot. Myös toimistorakennuksen ja ajanottorinin välillä on ulko-ovi, koska torniosa oli alunperin ulkotilaa.

RAKENTEIDEN AJOITUSKAAVIOT

Kuvissa on esitetty rakenteiden ajoitus ennen vuoden 2020 peruskorjausta.

RAKENTEIDEN AJOITUS

- 1973: Alkuperäiset rakenteet
- 1980-1990- luku: Kaide- ja lasiseinämuutokset
- 2002: Pukuhuoneen rakennus

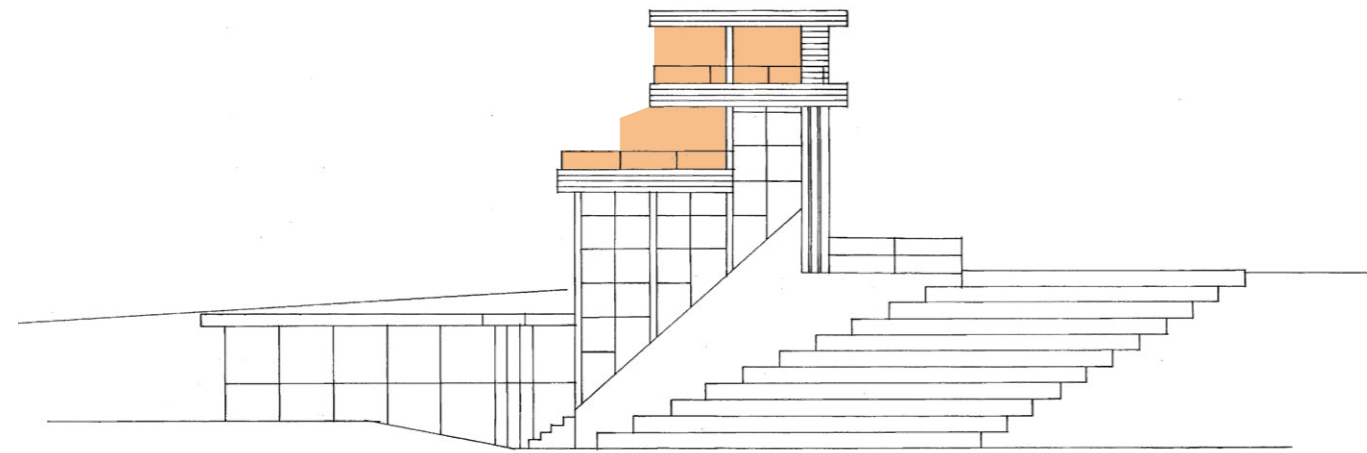

POHJAPIIRROKSET 1:200

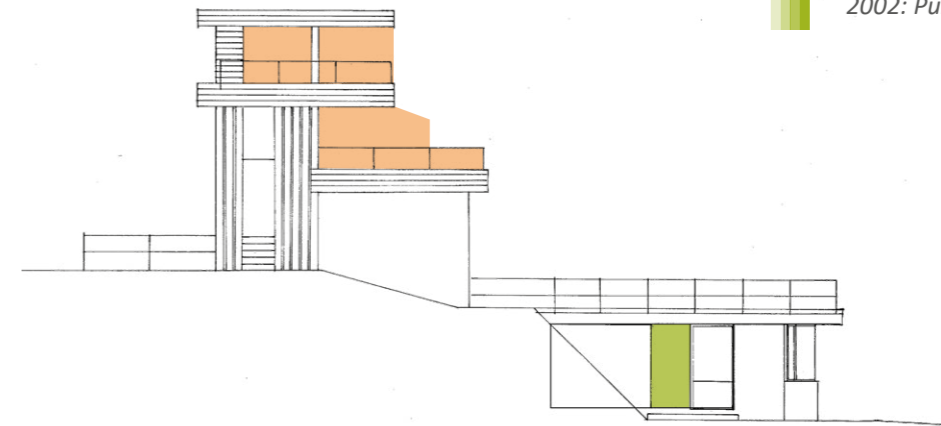

RAKENTEIDEN AJOITUS

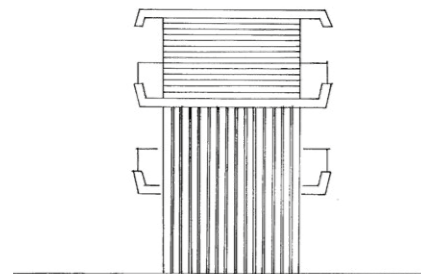
- 1973: Alkuperäiset rakenteet
- 1980-1990- luku: Kaide- ja lasiseinämuutokset
- 2002: Pukuhuoneen rakennus

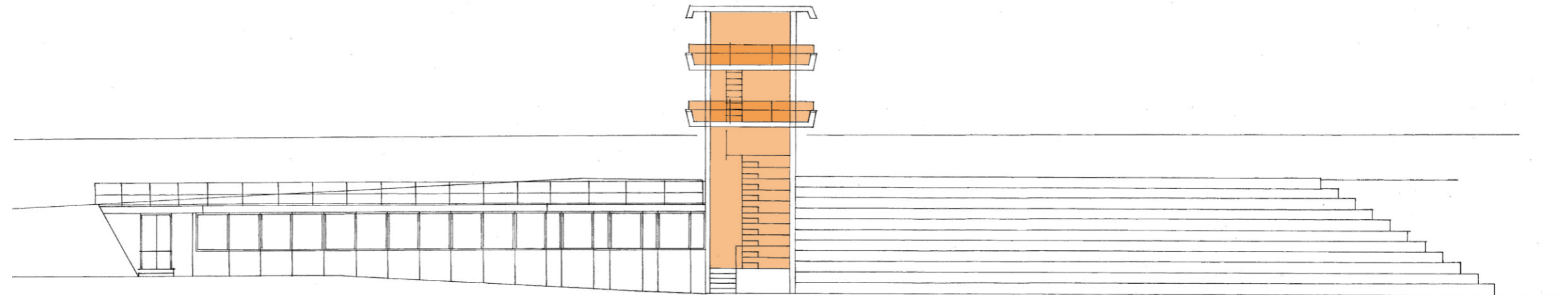
JULKISIVU ITÄÄN 1:200

JULKISIVU LÄNTEEN 1:200

JULKISIVU POHJOISEEN 1:200

JULKISIVU ETELÄÄN 1:200

YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Kaukajärven alue on luonnonolosuhteiltaan erinomainen paikka melonta- ja soutukilpailuiden järjestämiseen. Soutu- ja melontastadionia odotettiin toteutavaksi Kaukajärvelle paikallisten harrastajien puolesta jo 1960-luvun alusta lähtien. Vuonna 1973 valmistunut stadion mahdollisti viimein myös kansainvälisen tason soutu- ja melontakilpailujen järjestämisen Tampereella. Stadionin myötä Kaukajärvestä tuli yksi Suomen parhaimmista melontakeskuksista. Suurimpia stadionilla järjestettyjä tapahtumia ovatkin olleet ratamelonnan maailmanmestaruuskisat vuosina 1973 ja 1983, Juniorien MM-soudut vuonna 1977, Tampereen kansainväliset soudut vuonna 1986 ja soudun MM-kilpailut vuonna 1995.

Sekä Kaukajärven soutustadion että sen lähiympäristö - uimaranta, laiturit, huolto- ja saunarakennus sekä kanoottivaja ovat rakentuneet 1970- ja 1980-lukujen aikana alueen kehittyessä ympärivuotiseksi liikuntakeskukseksi. Suurempien soutu- ja melontakilpailujen myötä stadionin lähiympäristö on toisinaan täydentynyt väliaikaisilla laitureilla ja muilla lisärakennelmilla, kuten pukusuojilla ja lisäkatsomoilla.

Alkuperäisen brutalistisen stadionin arkkitehtonisen vahvuutena voidaan pitää sen yksinkertaista materiaalipalettia ja muotokieltä. Kulmikas massoittelu ja isot rakennusvolyymit tekevät urheilurakennuksen arkkitehtuurista yhtäaikaan askeettisen ja näyttävän. Puhtaaksi valettujen betoniseinäpintojen lisäksi ajanottotornissa on muutama betoninen muotoaihe.

Stadion ei kuitenkaan ole täysin tyyppillinen 1970-luvun tuotos, vaan siitä löytyy myös 1950-luvun urheilurakennusten funktionaalisia piirteitä. Toimistosiiپی sekä ulkokatsomo ovat upotettuina rinteeseen ja ikkunat on suunnattu rantaviivan mukaisesti kohti Kaukajärven kilparatoja sekä maaliviivaa. Myös toimistorakennuksen viherkatto on oma funktionaalinen erikoisuutensa kapealla rantatontilla.

Toimistorakennuksen, ajanottotornin ja ulkokatsomon muodostama stadionkokonaisuus ei ole kokenut kovinkaan suuria muutoksia lähes 50 toimintavuotensa aikana. Näkyvin yleisilmeeseen vaikuttanut muutos oli 1980-1990-lukujen aikana ajanottotorniin lisätyt lasiseinät sekä teräskaidemuutokset. Tässä rakennushistoriaselvityksessä ei oteta kantaa selvityksen aikana keskenkeräiseen katsomon ja ajanottotornin peruskorjaukseen, vaan on keskitytty rakennuksen alkuperäiseen arkkitehtuuriin ja vuotta 2020 edeltäneisiin muutoksiin.

Kaukajärven soutu- ja melontastadion vuonna 2008. PM.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Kallio, Seppo-Ilmari: MM-melonnat Tampereen Kaukajärvellä. Tammerkoski-lehti 6:1973.
Koho, Timo: Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku - Konstruktivismi ja järjestelmäajattelu. Rakennustieto Oy. 1994.
Koivisto, Tuomo: Ratinansuvannosta isoille vesille - Takon soutajat 1957-1997. Takon soutajat Ry. 1997.
Linqvist, Kai: Suomi 100 - Soudun vuosikymmenet. Melonta ja soutu lehti 4:2017.
Makkonen, Leena: Modernismia Helsingissä. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/kirjat/ModHKL_fi.pdf 2012.
Mikkola, Juulia: Puurakenteinen modulikonstruktivismi ja talo Thorsbo. TKK:n Arkkitehtiosasto 2003.
Standertskjöld, Elina: Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960-1980. Rakennustieto Oy. 2011.
Tampereen kaupunki (Kaupunkiympäristön kehittäminen): Kaukajärven kartanoalueen kulttuurihistoriallinen selvitys, LUONNOS 15.4.2013.

Arkistot ja tietokannat

Pirkka-Melojat ry:n kuva-arkisto (PM).
Tampereen kaupunginarkisto (TKA).
Tampereen kaupungin karttapalvelu (OSKARI).
Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan digitaalinen arkisto (TAPSA).
Tampereen kaupunkiympäristön kehittämisen arkisto (KAKE).
Tampereen rakennusvalvonnan arkisto (RAVA).
Tampereen tilapalvelun arkisto (TTA).
Vapriikin kuva-arkisto (VKA).

